

Alternatívne spôsoby hospodárenia v krajinách západnej Európy

V krajinách západnej Európy sa termín biologické alebo alternatívne hospodárenie začal častejšie objavovať v 70. rokoch. Obvyklé spôsoby hospodárenia sa označovali ako konvenčné. Alternatívne poľnohospodárstvo je spoločný názov pre rôzne smery a metódy:

- *Organické poľnohospodárstvo* je najstaršie a najrozšírenejšie najmä v anglicky hovoriacich krajinách (asi 75 % z celkového alternatívneho poľnohospodárstva na svete). Jeho zakladateľmi boli Albert Howard a Eve Balfour už v 30. rokoch. Albert Howard spracoval v Indii (1924-1931) metódu kompostovania, ktorú nazval "Indore". Spolupracoval s Eve Balfour, ktorá sa zaujímala o premenu organických látok v pôde a úlohu mykorízy v zásobovaní rastlín živinami. Jej práca "Living soil" neskôr podnietila metódu Howard-Balfour. Jej základom je organické hnojenie (bez chovu zvierat na farme), prípadne kombinovaný spôsob organominerálny. Na báze tejto metódy r. 1975 vzniklo vo Veľkej Británii hnutie výrobcov Organic Farmers. Vychádza z uzavretého cyklu látkovej výmeny v rámci hospodárstva, ktoré sa chápe ako organická jednotka. Vstupy zvonka sú úplne vylúčené alebo prísne limitované. Redukciu burín, chorôb a škodcov zaručujú vyvážené, druho-pestre oševné postupy s využitím biologického a mechanického spôsobu ochrany rastlín.

- *Biologicko-dynamické poľnohospodárstvo* založil Rudolf Steiner. Jeho stúpenci rátajú s vplyvom kozmických síl na pôdu, rastliny, zvieratá i ľudí. Pestovanie rastlín sa riadi podľa postavenia Mesiaca. Na hnojenie používajú predovšetkým organické hnojivá (maštalný hnoj, komposty), ku ktorým pridávajú rôzne rastlinné preparáty. Organické hnojivá majú úplne zabezpečiť potrebu dusíka. Dostatočným zdrojom dusíka sú leguminózy, pestované

v rámci oševného postupu. Živiny, ako fosfor a draslík, môžu sa výnimočne dodávať v postupne pôsobiacich hnojivách, napr. mletých fosfátov, Thomasovej alebo čadičovej múčky a pod. V ochrane rastlín sa zakazuje používať syntetické preparáty. Nahrádzajú ich ochranné prostriedky rastlinného pôvodu, napr. žihlava s rôznymi doplnkami. Tento spôsob je rozšírený najmä v Holandsku, Švajčiarsku, Nemecku a v Škandinávii.

- *Organicko-biologické poľnohospodárstvo*, rozšírené najmä v nemecky hovoriacich krajinách a v Škandinávii, vzniklo vo Švajčiarsku už v 30. rokoch. Jeho zakladateľom bol Hans Müller. Je založené na

maximálnom rešpektovaní ekologických a biologických zákonov, zdôrazňuje mikrobiologickú aktivitu pôdy a jej minimálne spracovanie. Táto metóda umožňuje hnojenie prírodnými minerálnymi a morskými prípravkami. Používa sa kompostovaný maštalný hnoj, komposty, minerálne múčky bohaté na stopové prvky a mikrobiologické aktivátory. V porovnaní s biologicko-dynamickým spôsobom hospodárenia nesleduje kozmické vplyvy.

- *L'agriculture biologique* je spôsob organicko-biologického poľnohospodárstva, založený a najviac rozšírený vo Francúzsku. Existujú dve metódy hospodárenia. Raoul Lemaire a Jean Boucher (autori prvej metódy) ešte r. 1963 propagovali hnojenie kompostami zo slamy a morských živočíchov s vápenatým skeletom. Podľa tejto koncepcie syntetické hnojivá a chemikálie na ochranu rastlín nezodpovedajú rovnováhe pôdy. Druhú metódu biologického hospodárenia založil Claude Aubert pri hnutí Nature et Progres. R. 1972 vďaka tejto asociácii vznikla Medzinárodná federácia organického poľnohospodárskeho hnutia (IFOAM - International Federation of Organic Agriculture

Tab. 1. Prehľad alternatívneho poľnohospodárstva v krajinách Európskeho spoločenstva (podľa Hamma, 1989)

Krajina	Počet poľnohospodárskych podnikov	Obhospodávaná pôda v ha	% z celkového počtu podnikov	% z celk. plochy poľnohospodárskej pôdy
SRN	1 930	35 400	0,27	0,30
Belgicko	103	972	0,11	0,07
Dánsko	253	4 000	0,29	0,14
Francúzsko	2 660	40 000	0,26	0,14
Írsko	37	1 300	0,02	0,03
Taliansko	986	6 000	0,04	0,04
Luxembursko	13	412	0,33	0,33
Holandsko	487	3 384	0,37	0,17
Portugalsko	7	185	0,01	0,01
Španielsko	328	2 700	0,02	0,01
Veľ. Británia	618	8 619	0,26	0,05
Grécko	-	-	-	-
Európske spoločenstvo	7 413	103 000	0,09	0,09

movements) vrcholová svetová organizácia všetkých hnutí za alternatívne poľnohospodárstvo. Táto všeobecne prospešná nezisková, príspevková organizácia v medzinárodnom meradle podporuje a organizuje rozvoj dlhodobu stabilných poľnohospodárskych systémov. Snaží sa o udržanie a ochranu neobnoviteľných prírodných zdrojov a zvyšovanie prirodzenej úrodnosti pôdy. Združuje okolo 250 riadnych členov (organizácií) z asi 55 štátov, a tým reprezentuje záujmy a názory asi štvrt milióna ľudí. Táto metóda zdôrazňuje dobrovoľný charakter svojich aktivít. Prostredníctvom časopisu *Nature et Progres* spája konzumentov s agrobio-lógmi, organizuje semináre a výstavy. Vo Francúzsku hospodári podľa nej asi 1 % poľnohospodárov.

• *ANOG (Pracovné spoločenstvo pre prirodzené pestovanie ovocia a zeleniny)* využíva vo väčšej miere poznatky prírodných vied. Jeho zakladateľ Nemeč Leo Fürst vychádzal z toho, že len na zdravej pôde môžu rásť zdravé rastliny. Priemyselné hnojivá a chemické prostriedky na ochranu rastlín sa používajú, ale platia

niektoré obmedzenia. Ošetrovanie listov a ovocia sa vykonáva prírodnými preparátmi (napr. z morských rias).

• *Nezávislí* - v poslednom čase rýchle rastúca skupina poľnohospodárov - sa nehlásia k žiadnemu zo spomínaných smerov. Splňajú však podmienky definície alternatívneho poľnohospodárstva a nepoužívajú priemyselné hnojivá ani pesticídy.

Okrem týchto hlavných smerov existuje ešte mnoho ďalších variantov (veganistický, makrobiotický a pod.), ako aj prechodných foriem medzi alternatívnym a konvenčným poľnohospodárstvom.

Medzi európskymi krajinami existujú pomerne veľké rozdiely v objeme produkcie i v postojoch štátnych inštitúcií k poskytovaniu podpory pri prechode na takýto spôsob hospodárenia i k investíciám do výskumu a vývoja alternatívnych spôsobov hospodárenia. Celkove však možno konštatovať, že dopyt po bioproduktoch evidentne rastie a zvyšuje sa objem i význam ekologického poľnohospodárstva. V krajinách západnej Európy je problematika biologizácie a ekologizácie poľno-

hospodárstva dlhodobou záležitosťou vládnej politiky. Európsky parlament v Štrasburgu r. 1991 schválil významný dokument Kolektívne programy v prospech kvalitného poľnohospodárstva, rešpektujúceho životné prostredie a ročný príspevok 400 ECU na 1 ha pôdy (2800 frankov) po dobu 5 rokov pre takýto spôsob hospodárenia. Príspevok sa skladá z dvoch častí. Základná sadzba je 200 ECU na 1 ha pôdy a obilniny a 200 ECU počas 5 rokov na prechod z konvenčného na biologické poľnohospodárstvo. Na znovuzalesňovanie pôdy sa bude tento príspevok poskytovať až na 30 rokov. Z dokumentu vyplýva, že vyspelé krajiny cieľnou vládnu politikou podporujú proces rozširovania biologicko-ekologických systémov hospodárenia, čo si však vyžaduje prísnu regulovateľnosť a podriadenosť prísnyh pravidiel. V dlhodobej perspektíve sa predpokladá i ekonomická prospešnosť alternatívnych spôsobov hospodárenia.

Zuzana Kasanická

"Všetchny informace jsou neúplné a my k nim musíme přistupovat s pokorou."

Jacob Bronowski

Ekologický bestseller

Igor Míchal: *Ekologická stabilita*: Veronica, ekologické středisko ČSOP pro Ministerstvo životního prostředí ČR, Brno 1992. Náklad 3000 ks, 244 strán.

Dnes, keď problémy životného prostredia bijú na poplach, dostáva sa z vydavateľstva Veronica na knižný trh odborné dielo mimoriadnej hodnoty. Ak si pripomenieme prijatý zákon o životnom prostredí, ale i zákon o pozemkových úpravách, do ktorého vstúpil terminus-technicus "územný systém ekologickej stability" pod skratkou ÚSES, zistíme, že vyšla publikácia, určená nielen špecialistom, pedagógom a študentom, ale aj pracovníkom štátnych správ v oblasti o životného prostredia. Ilustrácie, obrázky, fotografie, grafy, ale i citáty pritiaľnu azda aj širšiu vedeckú pospolitosť, ktorej nie sú ľahostajné tieto problémy.

Hoci ide o knihu nepochybne odbornú, neustále kladie dôraz na obnovu duchovných hodnôt a zmenu myslenia človeka. Iba takto sa